

ARI HIRVONEN

PAKOLAISTEN KRIMINALISOINTI

Kaksi paperitonta kohtaavat sattumalta toisensa Erika Evan Valtimonteatteriin ohjauksessa näytelmässä *Turvallisin ja onnellisin maa* (2019). Koti-ikävän raastamat irakilainen (Walid Sahib) ja venezuelalainen (Gabriel Almagro) pakolainen löytävät yhteisen kielen jalkapallon potkiskelun ja fyysisen ilmaisun kautta. Taustalla kuulemme Eino Leinon säkeitä: ”Ja yksi jos murtuis, muut tukena ois.” Uusien ystävien on oltava alati varuillaan. On elettävä näkymättömänä. Etäisetkin hälytysajoneuvojen sireenit keskeyttävät yhteiset hetket. Solidaarisuudesta toinen uhrautuu jäämään kiinni, jotta toinen voisi paeta. Maailman onnellisimmaksi luokitellussa maassa paperittomat ovat laittomia.

KRIMMIGRAATIO

Näytelmä tuo esiin, mitä pakolaisuuden määrittäminen yhä enenevästi rikosoikeuden, turvallisuuden ja kontrollin kysymykseksi merkitsee. Muutosta on kuvattu englanninkielisellä termillä *crimmigration*. Juliet Stumpfin vuonna 2006 esittelemä termi suomentuu vain englissiksi. Krimmigraatio ilmaisee, kömpelösti, rikosoikeuden tunkeutumista maahanmuutto-, ulkomaalais- ja pakolaisoikeuteen, maahanmuuton (*immigration*) kriminalisoimista (*criminalization*) sekä pakolaisten määrittämistä laillinen/laiton vastakohtaparin perusteella.

Krimmigraatio kattaa monia oikeudellisia ilmiöitä. Toisistaan selkeästi eroteltujen hallinto-oikeudellisen maahanmuutto-oikeuden (tai laajemmin ulkomaalaisoikeuden) ja rikosoikeuden välinen ero liudentuu: maahanmuuttoa käsitellään yhtäläillä kummankin

oikeudenalan säännöin ja yleisin opein (käsittein ja periaattein). Maahanmuutto-oikeuden hallinnollisista rikkomuksista tehdään enenevästi rikosoikeuden alaisia rikoksia, jolloin niitä käsitellään rikosoikeusprosessissa. Maahanmuutto-oikeuteen kuuluvien asioiden täytäntöönpanosta tulee enenevästi rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa.¹ Vähitellen muodostuu maahanmuutto-oikeudesta ja rikosoikeudesta erillinen krimmigraation kontrollijärjestelmä, joka on tarkoitettu yksinomaan pakolaisten ulossulkemisesta ja kontrollia varten. Sellaisena se etäännyttää sekä rikosoikeuden että hallinto-oikeuden oikeus-turvatakeista.²

Viranomaiset käyttävät harkintavaltaa siinä, käsitelläänkö yksittäistä tapausta rikosoikeudellisena asiana vai kansainvälisen suojelun piiriin kuuluvana hallintoasiana. Puhutteleeko, kuulusteleeko, käsittelekö, eristääkö, käännyttääkö tai karkottaako viranomainen rikollista vai paperitonta, on olennainen kysymys pakolaiselle ja hänen läheisilleen. Rikosoikeus mahdollistaa ankarat seuraamukset, pakkokeinot, kuulustelut, säilöönoton ja vangitsemisen. Rikosoikeuden lähtökohtana on syyttömyysolettama ja siihen sisältyy vahvat oikeus-turvamekanismit. Nämä asettavat korkeita kynnyksiä tuomitsemiselle ja hidastavat tapausten käsittelyä. Hallinto-oikeus taas tarjoaa matalampia kynnyksiä, joustavampia normeja ja nopeampia menettelyjä. Toisaalta rikosoikeus voi sivuuttaa hyvän hallinnon periaatteen. Tammikuussa 2017 annetun presidentin asetuksen perusteella Yhdysvalloissa voidaan eristää ja karkottaa kolmekin miljoonaa ulkomaalaista, joita on syytetty tai tuomittu rikoksista, jotka ovat käyttäneet hyväksi sosiaali-

turvajärjestelmää tai jotka ovat riski yleiselle järjestykselle ja kansalliselle turvallisuudelle. Toisessa samanaikaisessa asetuksessa viranomaisia veloitetaan julkaisemaan viikoittaista listaa paperittomien tekemistä rikoksista.

Kiinniotettua paperitonta käsitellään rikosentekijänä. Hänet otetaan säilöön luvatomaksi määritellyn oleskelun ja pakolaisten hallinnan perusteella. Säilöönotto rinnastuu vankeusrangaistukseen tai pikemminkin tutkintavankeuteen, jossa vapaudenriisto ja eristäminen ovat usein totaalisia. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on tulkinnut ahtaat säilöönottotilat ”epäinhimilliseksi kohteluksi” Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan mukaan.³ Yhdysvalloissa Meksikon rajalla olevien säilöönottoleirien olosuhteita on kuvattu sietämättömiksi.

Pakkopalautuksessa poliisin käyttämien pakkokeinojen oikeuttaminen edellyttäisi sitä, että kohteena on vakaviin rikoksiin syylistyneen vastarinnan taltuttaminen. Pelkääntään ulkomaalaislain rikkomuksen perusteella kenenkään palauttamisessa ei tulisi käyttää voimakeinoja. Karkotuspäätöksiä tehdään entistä lievempien rikosten kohdalla. Pelkkä rikoksesta epäily tai viranomaisen tekemä riskiarvio saattavat riittää kiinniottoon ja karkotukseen.

Turvapaikkaprosessissa pakolaisten syylistäminen normalisoidaan hyväntahtoisena retoriikkana (kielteisen päätöksen saaneen vapaaehtoista paluuta tuetaan), valikoivina totuuskäsityksinä turvallisuustilanteesta (palautus ei vaaranna palautettavaa tai ainakin tämä pärjää sisäisessä paossa) ja tiedon arvottamisessa (viranomainen kykenee arvioimaan objektiivisesti turvapaikanhakijan subjektiivisesti värityneet kertomukset omasta elämästään).⁴

Kun aiemmin hallinoitiin rikosta ja pyrittiin estämään pakolaisten (tai kenen tahansa) tekemät rikokset, niin nykyään pakolaisia hallinnoidaan rikoksen *välityksellä*. Pakolaisuutta säännellään ja kontrolloidaan rikoksen ja rangaistuksen institutionaalisessa kehikos-

sa. Pakolaisten rikollisuuden ehkäiseminen oikeuttaa käännyttämiset, karkotukset, valvonnan, kurinpidon ja tosiasiallisen etnisen profiloinnin. Rikosoikeudelliset diskurssit ja metaforat tunkeutuvat niihin symbolisiin ja normatiivisiin tapoihin, joilla pakolaisuudesta keskustellaan ja kuinka se ymmärretään yhteiskunnassa, millä puolestaan on vaikutus pakolaisoikeuteen; lainsäädäntöön ja lainkäyttöön maahanmuuttoasioissa. Rikollisuuden torjunnasta on tullut toissijainen tavoite. Ensijainen tarkoitus on hyödyntää rikosta turvapaikkapolitiikan kiristämiseen ja pakolaisten valvonnan tehostamiseen.⁵

Krimmigraatio on osa yleisempää oikeuden välineellistymistä, jossa oikeusnormit ja oikeudelliset käytännöt alistetaan turvallisuusperiaatteelle. Oikeusjärjestyksen instituutioista, käsitteistä ja periaatteista – viime kädessä ihmisoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta – annetaan periksi, jotta viranomaiset voisivat käyttää oikeussääntöjä ja oikeudellisia prosesseja joustavina, ketterinä ja tarkoitushakuisina välineinä kansallisen turvallisuuden toteuttamiseksi ja riskien hallitsemiseksi. Poliisi ja turvallisuusviranomaiset voivat valita tehokkaimman keinon – olipa se sitten rikosoikeudellinen tai hallinnollinen – identifioidakseen epäilyttävän muukalaisen ja arvioidakseen hänen oikeuttaan olla maassa.⁶

Tässä on rakennuspalikat uudelle oikeudelliselle rinnakkaisjärjestelmälle, jossa ”maahanmuuttolainsäädäntö ja rikosoikeusjärjestelmä erottuvat toisistaan vain nimellisesti”.⁷ Maahanmuuton kontrollointi toteutetaan rikosoikeudellisesti hyödyntäen sen kriminalisointisäännöksiä ja niiden oikeuttamaa rangaistus- ja väkivaltaakoneistoa. Rikollisuuden ja maahanmuuton kontrolli yhdistyvät toisiinsa tavoitteenaan maahanmuuton mahdollisimman tehokas kontrollointi ja pakolaisten hallinta.⁸ Pakolaisiin liittyvissä asenteissa, keskusteluissa, toimenpiteissä ja päätöksenteossa kurinpito ja kontrolli korostuvat ihmisoikeuksien sijaan.⁹ Samalla oikeutetaan pakolaisen rasistinen

määrittäminen poikkeustapaukseksi kaikkien (muiden) jakamasta ihmisarvosta.

PAPERITON LAITTONA LAIN KOHTEENA

Bagdadilainen tietoliikenneinsinööri Ali kertoo: ”Kun ihmisellä ei ole Suomessa papereita, hänellä ei ole tulevaisuutta. ... Sain paperittomuudesta sakot. Minusta alkoi toden teolla tuntua, että Suomessa ei kaikilla ole ihmisoikeuksia.”¹⁰ Viisi esimerkkiä, jotka vahvistavat tätä käsitystä.

1) Sisäministeriön mukaan lainvalvonnan näkökulmasta ”termin paperiton käyttö ei ole suotavaa.”¹¹ Maahanmuuton ministeriryhmän toimenpidesuunnitelmassa käskytettiin vastaavalla tavalla, että ”yleisesti käytetyn termin ’paperittomat’ käyttö tulee välttää.”¹² On osoitettava, ”kuinka hankalaa Suomessa on elää ilman laillista oikeutta oleskella maassa”.¹³ Kun kansainvälistä suojelua koskeva kielteinen päätös on tehty ja prosessi käyty läpi, niin vastaanottopalvelut lakkaavat suoraan lain nojalla. Turvapaikanhakijalle ”on korostettava sitä, että hänen on määräajan kuluessa poistuttava vastaanottokeskuksesta ja palattava lähtömaahansa”.¹⁴ Jos pakolainen vastustaa, niin vastaanottokeskuksen on otettava yhteyttä hätäkeskukseen.

2) Poliisihallituksen mukaan ”laittoman maassa oleskelun ehkäisemisellä vähennetään yleiselle turvallisuudelle aiheutuvia riskejä.”¹⁵ EU:n työnantajasanktioidirektiivillä on kaksi tavoitetta, vähentää pimeän työn houkuttelevuutta ja suojella laitonta maahanmuuttajaa. Päätavoite on kuitenkin luoda ”toimia laitton maahanmuuton kitkemiseksi”.¹⁶ Direktiivin seurauksena paperittomat jäävät vailla mahdollisuuksia osallistua työelämään tai alistetuiksi häikäilemättömien työnantajien hyväksikäytettäviksi. Poliisihallitus myöntää tämän, joskin jatkaa paperittomat marginalisoivaa kielenkäyttöä: ”Maassa oleskelu vaatii

rahaa mikä altistaa henkilön rikoksen uhriksi ja tekijäksi.”¹⁷

3) Ulkomaalaisrikkomukseen syyllistyy ulkomaalainen, joka oleskelee maassa ilman vaadittavaa oleskelulupaa, viisumia tai matkustusasiakirjaa. Oikeusministeriössä esitettiin, että sakkorangaistuksen lisäksi ulkomaalaisrikkomuksesta voitaisiin tuomita vankeuteen, ja että viranomaiset voisivat käyttää paperittomien telesoitteiden ja telepäätelaitteiden sijaintitietoja heidän paikantamiseen.¹⁸ Rangaistusasteikon muuttaminen lisäisi pakkokeinojen käyttöä – kotietsintä, laite-etsintä ja henkilötarkastus – sekä mahdollistaisi tehokkaamman puuttumisen ”jo selvitetyn ja edelleen käynnissä olevan rikoksen jatkamisen estämiselle”.¹⁹ Rikollisia paperittomia voitaisiin siirtää säilöönottokeskuksista (hallinto-oikeus) vankiloihin (rikosoikeus) ja takasin, kun vankeusrangaistus on suoritettu, mutta pakkopalautus ei onnistu. Suomen Asianajajaliitto onkin todennut, ettei paperittomuus vaaranna tai loukkaa yksityisiä oikeushyviä. Sen sijaan vankeusrangaistusuhkaa käytettäisiin niiden turvapaikanhakijoiden rankaisemiseen, jotka eivät poistu maasta poistamispäätöksen tultua täytäntöönpanokelpoiseksi ja joita ei kyetä pakkotoimin poistamaan.²⁰ Paperittomuudesta tehtäisiin yhteiskunnassa yleisesti tuomittava teko. ”Vankeuden uhka lisäisi maassa oleskelun moitittavuutta”.²¹

4) Terveystieteiden perusteella paperittomille on annettava kiireellistä hoitoa. Sekään ei usein toteudu. Terveyskeskuskäynti, lääkärin vastaanotto, lapsen peruskouluun ilmoittaminen, hätämajoitukseen hakeutuminen, valittaminen maksamattomista palkoista, rikosilmoitus väkivallan tai syrjinnän uhriksi joutumisesta saattaa johtaa kiinnijäämiseen ja pakkopalautukseen.²² YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea piti toukokuussa 2017 Suomea koskevassa loppupäätelmässään ongelmana, että paperittomille on tarjolla vain kiireellistä hoitoa. Suomen tulisi ryhtyä konkreettisiin

toimenpiteisiin, jotta paperittomille turvataan toimivat mahdollisuudet päästä edullisiin ja riittäviin terveydenhuoltopalveluihin.²³

5) Rinteen vuoden 2019 hallitusohjelmassa puhutaan sekä *paperittomuuden* ehkäisemisestä ja torjunnasta että *laittoman* maahan-tulon ja maassa oleskelun vastaisen toimenpidesuunnitelman päivittämisestä.²⁴ Samalla hallitusohjelma esittää teknistä valvontaa kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneille.²⁵ Vakuutteluista huolimatta valvonta ei ole vain vähemmän rajoittava ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisempi toimenpide kuin säilöönnotto. Se on sitä joustavampi ja halvempi kontrolli-instrumentti, joka yhdistää liikkumisen kontrollin ja rangaistuksen. Eräänä mahdollisuutena mainittu jalkapanta on nykyisin rikosoikeudellinen valvontarangaistus, jonka tarkoituksena on edistää rikoksenteikijän sosiaalista selviytymistä ja edesauttaa uusien rikosten ehkäisemistä. Kaksi pikaista kysymystä. Ensiksi, mihin niin vakavaan rikokseen paperiton on syyllistynyt, että tällaiselle seuraamukselle on tarvetta? Toiseksi, miksi yhteiskunnan ulossulkema ja pakkopalautusta odottava paperiton olisi motivoitunut jalkapannan pitämiseen nilkassaan?

Paperittomien nimeäminen, luokitteleminen ja kriminalisointi eivät ole vain hallinnollisia ja oikeudellisia käytäntöjä vaan perustavia arvovalintoja. Nämä valinnat todentuvat turvapaikkahakemusten kielteisinä ja myönteisinä päätöksinä.²⁶

OLEMASSAOLON KRIMINALISOINTI

Paperitonta halveksiva ja marginalisoiva kielenkäyttö ”ei tee ihmisestä pelkästään oikeudetonta, vaan myös kärjistäen sanoen kriminalisoi olemassaolon.”²⁷ Paperittomien linkittäminen rikoksenteikijöihin oikeuttaa pakolaisten kontrollin lisäämisen. Paperittoman haavoittuva asema, suojelutarve ja ihmisoikeudet voidaan jäädyyttää laittomuuden

ja rikollisuuden perusteella. Luvattomina heillä ei ole oikeudellista ja hallinnollista asemaa. He ovat lainsuojattomia, jotka ovat ”alttiita kohtaamaan oleskeluvaltioissa mielivaltaista, epäinhimillistä sekä ihmisarvon kunnioitusta alentavaa kohtelua juuri luvattoman oleskelu- asemansa johdosta.”²⁸

Paperittomilta on evätty mahdollisuus osallistua yhteisesti jaettuun tilaan. Heille ei suoda yhteisöä eikä osallistumista yhteisen maailman rakentamiseen. Laittomaksi luokitellulla ei ole paikkaa yhteiskunnassa.²⁹ Yhteisönpuute on sen maailman puuttumista, joka on ihmisten välissä ja tuo ihmisiä yhteen. Paperittomuuden – ja laajemmin pakolaisuuden – kriminalisoinnilla on fyysiset, materiaaliset, psyykkiset, sosiaaliset ja poliittiset seuraukset. Kaupungista tulee riskinoton paikka, jossa jo turvapaikanhakijana koettu epävarmuus, pelko, ahdistus ja huoli kasvavat entisestään. Kaupunki on pelon maantiedettä. Liikkumisvapautta ei ole. On eristäydyttävä yksityisyyteen. Tilan kokemusta määrittelee jatkuva rajanveto vaarallisten ja suhteellisten turvallisten tilojen välillä. Aamuyöllä poliisi saattaa soittaa ovikelloa tai murtaa kotioven pannakseen täytäntöön pakkopalautuksen.

Ruumiin on oltava näkymätön ja aistien jatkuvasti varuillaan. Julkisten ja yksityisten tilojen tarkkailu sekä biososiaalinen ja rodullinen profilointi pakottaa paperittoman kokemaan itsensä laittomuuden määrittämäksi. Päättymätön uhka tunkeutuu aistimisen ja havaitsemisen kokemuksiin, ruumiintunteemukseen sekä olemisen tapoihin. Ruumis on laittomuuden osoitus.

Eristäytymiseen pakottavat kontrolli- ja kurinpitotekniikat johtavat vieraantumisen, mikä määrittää paperittomien olemisen ja ruumiillisuuden, ajan ja tilan, itsen ja sosiaalisuuden subjektiivisia kokemuksia.³⁰ Paperittomuuden kriminalisointi osoittaa, kuinka hegemoninen poliittinen valtarakenne sekä vieraantumisen ja eriarvoisuuden subjektiivinen kokemus nivoutuvat yhteen.³¹ Jossain vaiheessa paperiton saattaa sisäistää krimina-

lisoinnin itsekriminalisoinniksi. Oma ruumis muuttuu luvattomaksi.

Kriminalisoivat käytännöt riistävät paperittomien ihmisoikeudet – ja mahdollisuuden ihmisarvoiseen elämään – paperien puutteen perusteella. Ihmiset, jotka ovat alttiimpia osatomuudelle, kaltoinkohtelulle ja väkivallalle, ovat syrjäytettyjä oikeudellisesta suojasta.³² Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että paperittomat ovat alttiita mielivallalle ja halventavalle kohtelulle, mikä tekee heistä haavoittuvia. Tämä arvioidaan tuomioistuimen mukaan tapauskohtaisesti. Siksi se ei ole rohjennut katsoa paperittomuuden itsessään merkitsevän haavoittuvaisuutta. Samalla se on epäonnistunut asettamaan tehokkaita esteitä paperittomien kriminalisoivia säädöksiä ja tuomioistuinratkaisuja vastaan.³³

ULOSSULKEVAT RAJAT

Euroopan unionin tuomioistuimen tapauksessa *X ja X v. Belgia* (CJEU Case C-638/16) tuomioistuimen julkisasiamies edellytti, että allepollaiselle perheelle myönnetään viisumi Belgian Syyrian konsulaatissa, jotta he voivat matkustaa Belgiaan hakeakseen sieltä turvapaikkaa. Belgian valtion kansainvälisen suojelun velvollisuus ulottuisi siten valtion rajojen ulkopuolelle lähtömaahan. Julkisasiamies perusteli tätä sillä, että oikeuksien turvaaminen ei voi olla vain teoreettista tai kuvitteellista vaan sen tulee olla todellista ja tehokasta. Tuomioistuin ei ratkaisussaan seurannut julkisasiamiehen laintulkintaa, missä tuomioistuin virheellisesti alisti turvapaikanhakijoiden oikeudet turvallisuus- ja kontrolliargumenteille peläten, että toisenlainen ratkaisu johtaisi viisumihakemusten tulvaan.

Laki määrittää sekä valtioalueen, jolla valtio käyttää täysivaltaisuuttaan, sekä ihmis- ja perusoikeuksien soveltamisen alueen. Nämä alueet eivät välttämättä ole yhtenevät. Suvereenin vallankäytön alueeseen voi nimittäin kuulua vyöhykkeitä, joilla oikeusjärjestyksen

mukaisia oikeuksia ei sovelleta tai niitä sovelletaan rajoitetusti.

Rajat ovat ennen kaikkea valtioalueen ulkoisia rajoja, mutta ne voivat merkitä myös valtioalueen sisäisiä rajoja tai sen ulkopuolella olevia valtion toimivaltaan kuuluvien alueiden rajoja. Näitä rajoja ja niiden kautta toteutettavaa oikeudellista tilallistamista käytetään pakolaisten kontrolloimiseksi, ulossulkemiseksi ja eristämiseksi. Rajat eristävät pakolaisia vyöhykkeille, joissa heitä kriminalisoidaan, marginalisoidaan riskitekijöinä ja kohdellaan ensisijaisesti turvallisuusuhkina vailla oikeusvaltion oikeusturvamekanismeja ja lainmukaisia oikeuksia. Nämä vyöhykkeet ovat muuttuvia, liikkuvia, joustavia ja moninaisia toisin kuin valtion alueelliset rajat. Mitä nämä oikeusvaltion alueen suvereenin vallan ylijäämätilat ovat?

Valtion rajat ja rajavyöhykkeet ovat poikkeustiloja, joissa pakolaisella ei ole oikeudellista asemaa. Yhdysvaltain ja Meksikon välinen militarisoitu raja ei ole vain raskaasti aseistettu ja valvottu vaan myös poikkeuksellinen koekenttä uudelle sotateknologialle. Tämä ”perustuslakivapaa-vyöhyke” on pysyvän poikkeustilan alue, jossa kansallisen turvallisuuden periaate sivuuttaa kansainvälisen oikeuden, ihmisoikeudet ja perustuslain periaatteet.³⁴ Siirtolaislapsia on erotettu vanhemmistaan ja eristetty pidätyskeskuksiin vastoin kansallista lainsäädäntöä ja kansainvälisiä lapsioikeussopimuksia. Rajavyöhyke ulottuu 160 kilometriä rajaviivasta sisämaahan päin.³⁵ Tällä vyöhykkeellä toteutetaan siirtolaisten tosiasiallista leimaamista ja syrjäytymistä.³⁶ Lainsäädäntö, viranomaiskäytäntö, poliittinen diskurssi ja tiedotusvälineet ovat kriminalisoinneet paperittomia maahanmuuttajia.³⁷ Aggressiivista rajapolitiikka ja pakolaisten kriminalisointia perustellaan väkivallan, huumorikollisuuden ja terrorismin ehkäisyllä. Tilastoanalyysit osoittavat kuitenkin, ettei paperittomien maahan-tulo lisää väkivaltarikoksia.³⁸

Rajavyöhykkeillä ja lentokenttien sekä satamien kansainvälisillä alueilla ennen raja- ja

tullitarkastusta päätetään maahantulon edellytyksistä. Kuka sallitaan oikeusvaltiollisen lain piiriin, kuka jätetään rajavyöhykkeen poliisivallan alaisuuteen, kuka luokitellaan laittomaksi muukalaiseksi, kuka lailliseksi turvapaikanhakijaksi, maahanmuuttajaksi ja turistiksi. Vaikka pakolainen on tällä vyöhykkeellä fyysisesti valtion alueella, hän ei ole varsinaisesti saapunut maahan. Rajavyöhykkeen välitilassa maahan pyrkijällä on vain rajalliset oikeudet. Maahantulon edellytysten arviointi poikkeaa siitä, mitä ne ovat valtion ”varsinaisella” alueella siinä määrin, että ne voivat loukata kansainvälistä pakolaisoikeutta. Myös säilöönoton perusteet ja ajalliset rajoitukset, pääsy tuomioistuimeen sekä mahdollisuus hakea muutosta rajalla tehtäviin päätöksiin eivät vastaa oikeusvaltion periaatteita.

Valtio voi itse määrätä toimivaltansa eli kansallisen lainsäädännön ja siihen perustuvan täytäntöönpanovallan ulottuvuuden. Toimivallan ulottuvuutta pakolaisuuden kontrolloimiseksi on laajennettu valtion hallintaan kuuluvaan aluemereen, sitä laajemman talousvyöhykkeen ulkopuolisiin merialueisiin aavalle merelle sekä toisten valtioiden aluemereen niin kaksipuolisina sopimuksin, kuin yksipuolisina kansallisin julistuksin. Valtion rajatila voi ulottua toisen valtion alueelle niin, että pakolaiset eristetään näillä alueilla sijaitseville leireille, joissa Eurooppaan tai Australiaan pyrkivien turvapaikkahakemukset käsitellään. Pakolaisia ei tällöin turvaa sen valtion lainsäädäntö, josta he pyrkivät hakemaan turvapaikkaa. Heidän oikeudellinen asemansa on epämääräinen, jopa olematon. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytykset eivät toteudu. Hyvän hallinnon periaatteesta ei ole tietoaakaan. Pätevää oikeusapua ei ole tarjolla. Kuulusteluille ja vapaudenriistolle ei ole rajoituksia. Kansainvälisiä pakolaisoikeussopimuksia ei sovelleta. Ihmisoikeudet ovat jäädytettyjä. Pakolaisia tuomitaan rikoksentehtäjinä vailla oikeusvaltiollista rikosoikeusprosessia.

Valtiot voivat myös katsoa toimivaltansa ulottuvan sellaiseen ulkomailta harjoitettavaan

toimintaan, jonka vaikutukset ulottuvat sen alueelle (maahan suuntatutuvan laittomaksi luokitellun maahantulon avustaminen), sekä valtiota itseään vastaan kohdistuviin tekoihin (maahantulomääräysten rikkominen). Tämä voidaan toteuttaa kahdenkeskisin sopimuksin. Meksiko kääntyy suurimman osan Yhdysvaltoihin pyrkivistä pakolaisista. Samoin toimii Indonesia Australiaan sen kautta matkaavien pakolaisten kanssa. Vastineeksi välietappimaat saavat useiden miljoonien arvoiset kauppasopimukset.

Pakolaisleirit ovat rajatiloja, joihin eristetyiltä pakolaisilta on riistetty kaikille kuuluvat vapausoikeudet sekä sosiaaliset, taloudelliset ja sivistykselliset oikeudet. Pakolaisleiri on oikeusvaltion ulkopuolinen tila, joka on alistettu poliisivallalle, vaikka lainsäädäntö asettaakin näiden poikkeustilojen rajat. Leireillä elävät pakolaiset eivät ole menettäneet vain ihmisoikeuksiaan vaan myös ihmisyytensä. Leiriin eristetty oikeudeton pakolainen on yhteiskunnalle olematon ihmisoikeuksien unohtama olio. Häneltä on riistetty mahdollisuus elää toimivana, puhuvana, keskustelevana, ajattelevana, työskentelevänä ja haluavana tasa-arvoisena subjektina. Pakolaisleiri on siten oikeudettomuuden ja olemattomuuden tilallinen, ruumiillinen, symbolinen ja mentaalinen vyöhyke.

Säilöönottokeskukset eivät juurikaan eroa leireistä. Pakolaiset eristetään näihin vapaudenriiston tiloihin odottamaan palautustaan. Heidän ihmisoikeutensa ovat rajoitetumpia kuin vapausrangaistusta suorittavien vankien. Sulkeminen keskukseen on rankaisuluontoinen toimenpide, jolla kuritetaan pakolaista turvaamistoimenpiteen varjolla. Vapaudenriistolla painostetaan pakolaisia. Säilöön otettua kannustetaan valitsemaan vapaaehtoinen paluu, jonka porkkanana on vapautuminen suljetusta laitoksesta. Lisäksi paperittomia painostetaan yhteistyöhön viranomaisten kanssa, jotta heidän identiteettinsä voitaisiin selvittää. Esimerkiksi Saksan saattokeskusten tarkoituksena on painostaa pakolaiset osal-

listumaan oman nimensä ja asuinmaansa selvittämiseen. Pakolainen on vapaa lähtemään saattokeskuksesta toisin kuin suljetusta säilönnötkeskuksesta, mutta kontrolli ja muut kurinpitotoimet on suunniteltu niin, että vaihtoehdot käännättämiselle on poistettu. Saksalainen maahanmuuttoviranomainen vahvistaa: ”Meidän täytyy saada ihmiset ymmärtämään, ettei heillä ole tulevaisuutta täällä.”³⁹ Painostus vapaaehtoiseen paluuseen voi olla myös suoraviisempaa. Turkki on pakottanut tuhansia pakolaisia palaamaan sota käyvään Syyriaan. Palautukset on tehty näennäisessä yhteisymmärryksessä palautettavan kanssa. Pakolainen on määrätty allekirjoittamaan turkinkielinen asiakirja, jossa hän suostuu vapaaehtoiseen paluuseen. Allekirjoitetun paperin on pitänyt taata lupa jäädä maahan, vaikka kyse on ollut palautuksen hyväksymisestä.⁴⁰

Syyrian al-Holin aavikkoleirillä olevat suomalaiset naiset ja lapset ovat eristetty oikeudettomaan tilaan. Ihmisoikeudet ja lasten oikeuksien yleissopimus, saati sitten Syyrian lainsäädäntö, eivät takaa heille minkäänlaisia oikeuksia. Suomen perustuslain mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Konsulipalveluista annettu laki velvoittaa, että kansalaisia autetaan siirtymään kriisialueelta turvalliselle alueelle eikä tätä voi evätä rikosten perusteella. Silti oikeudet on riistetty, mitä perustellaan leirillä olevien muodostamalla vakavalla turvallisuushallalla. Näin pikkulapsetkin kriminalisoidaan ennakoivasti.

Rajat (sekä suvereenin toimivallan alueen ja oikeusvaltion periaatteen soveltamisalueen välinen tila) eivät ole vain alueisiin ja tiloihin sidottuja vyöhykkeitä. Ne voivat myös rajoittaa ruumiita, siten että valtion toimivallan alueella oleva ruumista ei katsotakaan oikeusvaltion kattamaksi ruumiiksi. Odottaessaan myönteistä tai kielteistä päätöstä turvapaikanhakijat on pakotettu ulkopuolisuuden odotustilaan. Maahanmuuttoviraston kielteisestä päätöksestä muutosta hakeva on lain ja laittoisuuden epävarmassa välimaastossa. Hänestä voi tulla milloin tahansa laitton, jonka ruumis

on ulossulkemisen ja valvonnan objekti.

Välimeri on pakolaisten hauta. Turkkilaisen Cengiz Tekinin videoteoksessa ”Juuri ennen paratiisia” (2016) kymmenen miestä seisoo hiljaisuudessa tuulenpieksämässä meressä muistuttamassa meitä ”kuoleman matkalla” hukkuneista.⁴¹

EU keskittyy väkivaltaa, vainoa ja ihmis-oikeusloukkauksia pakenevien ihmisten sijaan laittomaksi määriteltyjen pakoreittien sulkeamiseen. Pakolaisia vangitaan epäinhimillisiin olosuhteisiin pakolaisleireille, hylätään salakuljettajien armoille ja uhrataan Välimerelle. Italian pyrkimys meripelastuksen kriminalisoinniksi oli irvokkain keino, joka merkitsisi rankaisemisesta myötätunnosta sekä kansainvälisen merioikeuden pelastusvelvollisuuden kriminalisointia. Viimeistään tämä alistaisi pakolaiset täydellisesti suvereenille vallalle lain suojaa vailla olevina ihmisarvionsa kadottaneina elävinä olioina. Pakolainen on *homo sacer*.⁴²

LOPUKSI

Lähtökohtanani oli kimmigraation käsite. Se on osuva termi kuvaamaan rikosoikeuden ja maahanmuutto-oikeuden limittäisyyttä, mutta se keskittyy liiaksi oikeudellisiin sääntöihin ja käytäntöihin. Vastoin kriittistä tarkoituseräänsä, kimmigraatio-tutkimuksessa on puutteita. Käsite saattaa jopa vahvistaa pakolaisuuden mieltämistä rikosoikeuden alaan kuuluvana ilmiönä.

En pidä pakolaisten kriminalisointia pelkästään lainsäädäntöön ja lainkäyttöön rajoittuvana asiana. Tiukentunut pakolaistenkontrolli ei myöskään merkitse ainoastaan ankarampia keinoja ja seuraamuksia vaan myös ”pehmeämpien” keinojen ja tekniikoiden yleistymistä, mikä tihentää kontrollinverkostoa ja laskee käännättämiskynnystä.⁴³ Humanitaarisen suojelun poistaminen ja muutoksenhakuikojen lyhentäminen ovat tällaisia toimenpiteitä.

Pakolaisten kriminalisoinnilla tarkoitoin myös yhteiskunnan rakenteellista maahan-

TEKIN, CENGİZ (2016). JUST BEFORE PARADISE. VIDEO STILL. TEOKSESSA ISTANBUL. PASSION, JOY, FURY. ROMA: MAXXI

muuttokriittisyyttä, muukalaisvihan sävyttämää ideologiaa ja rasistisia ennakkoluuloja; näitä konkretisoivia oikeudellisia, instituutionaalisia ja hallinnollisia käytäntöjä sekä hallinnan mekanismeja. Pakolaisten kriminalisointi ei ole valtiollisen valtakeskittymän tuote vaan merkitsee moninaisten vallankäytön prosessien, tiedontuotantojen ja symbolis-normatiivisten diskurssien tuottamaa oikeudellista, yhteiskunnallista, sosiaalista ja inhimillistä syrjäytymistä. Eriarvoisuuden instituutiot ja käytännöt vääristävät pakolaisuuden turvapaikka- ja ihmisoikeuskysymyksestä peloksi, vihaksi ja torjunnaksi.⁴⁴

Poliittiset, oikeudelliset ja hallinnolliset käytännöt ja kertomukset vaikuttavat siihen, minkälaisia oikeudellisia ja moraalisia velvollisuuksia vastaanottavilla valtioilla on. Laittomuuden ja rikollisuuden leimat oikeuttavat lain suojan epäämisen, ihmisoikeuksien riistämisen, mielivaltaiset kiinniotot ja kansainvälisen pakolaisoikeuden vastaiset pakko-palautukset. Pakolaisten kriminalisointi estää enenevästi oikeuden oikeuksiin, sillä laittomilla ei ole oikeutta kansalaisten ja laillisten maahanmuuttajien oikeuksiin.

Kriminalisoivat diskurssit, käytännöt ja lainsäädäntö muokkaavat pakolaisista, erityisesti paperittomista, yhteiskuntaruumiiseen tunkeutuvia vihollisia riippumatta siitä, ovatko he yksilöinä syyllistyneet rikoksiin vai eivät. He eivät kuulu yhteisöön sen jäseninä. Yhteisön jäsenistä, joille oikeudet kuuluvat, erotellaan muukalaiset toiset, jotka eivät nauti yhteisön jäsenyyden mukanaan tuomista oikeuksista ja etuuksista.⁴⁵ Kansallinen yhteisö identifioi itsensä kriminalisoimalla, syyllistämällä, rankaisemalla ja ulossulkemalla muukalaisen toisouden.⁴⁶ Siten kriminalisoidut maahanmuuttajat eivät ansaitse samoja oikeuksia, sosiaaliturvaa ja terveydenhuoltoa kuin kansalaiset.

Pakolaisia koskevat käytäntöjen ja hallinnan mekanismien tehokkuus ja joustavuus syrjäyttävät sekä yksilöiden oikeudet että ihmisoikeusmyönteisen lainsoveltamisen. Ylivaltaisen turvallisuusperiaate asettaa kriteerit arvioita-

essa keinojen riittävyttä ja toimivuutta. Turvallisuus pakolaisuuden yhteydessä ei viittaa yksilöiden henkilökohtaiseen turvallisuuteen vaan yhteiskunnan yleiseen turvallisuustilaan ja oletettuun kollektiiviseen turvallisuuteen. Kansallisen turvallisuuden kollektiivinen hyvä korottaa itsensä superperiaatteeksi, jolle pakolaisoikeus ja ihmisoikeudet ovat alisteisia. Turvapaikkapäätökset alistetaan turvallisuusperiaatteelle pitäen pakolaisia silmällä kansallista turvallisuutta uhkaavina potentiaalisina rikollisina ja terroristeina. Suvereeni valtio kuvittelee näin suojaavansa omia arvojaan, normejaan ja instituutioitaan samalla kun se hylkää haavoittuvassa asemassa olevat pakolaiset.⁴⁷

Maahanmuuton kriminalisointi merkitsee pakolaisten aseman määrittämistä lain vieraannuttavalla kaksoisliikkeellä. Yhtäältä pakolaiset alistetaan täydellisesti lain voiman alaisiksi subjekteiksi, jolloin suvereeni valtio voi päättää heidän asemastaan ja kohtalostaan riippumatta universaaleista ihmisoikeuksista tai palautuskiellosta. Toisaalta laki ei tunnusta heitä kansalaisten kanssa yhdenvertaisina oikeussubjekteina, vaan alistaessaan sulkee heidät oikeuksien ulkopuolelle. Samalla demokratiaperiaate pyyhitään yli pakolaisten kohdalla. Pakolaisen aseman ja demokraattisen vallankäytön välillä vallitsee absoluuttinen epäsymmetria. Pakolaisilla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskevaan lainsäädäntöön ja lainkäyttöön.

Pakolaiset ovat menettäneet maailmasta ”paikan, jossa mielipiteillä on merkitystä ja toiminnalla vaikutusta.”⁵⁰ Tasa-arvo ja toimintakyky kuten myös oikeudet ovat peruutettu, mutta oikeusvaltion normaalitilan ja poikkeustilan eroa ei tule ylikorostaa. Pakolaisten oikeuksien rajoittaminen ja maassalolon kriminalisointi ovat oikeusvaltion normaalitoimintaa. Rajatilaan asettaminen toteutetaan konstitutionaalisissa menetelmissä ja lainmukaisissa käytännöissä. Normaalin ja poikkeuksen yhdistelmän selittää oikeusvaltion kaksoislogiikka. Yhtäältä oikeustur-

vaperiaate ”laillisille”, toisaalta turvallisuusperiaate ”laittomille”. Paperittomat todistavat ihmisoikeusmyönteisen oikeusvaltion ja turvallisuusperusteisen poliisivaltion hiljaista yhteistoimintaa.⁵¹

Turvapaikka merkitsee kahta asiaa: *turvaa* ja *paikkaa*, jossa turvaa suodaan. Viime vuosisadalta lähtien kansainvälinen yhteisö on kuitenkin rajoittanut turvapaikan merkitystä siten, että paikan merkitys on hiipunut olemattomiin.⁵² Universaaliperiaatteen perusteella kaikille pakolaisille tarjotaan turvaa eikä ketään saa palauttaa kuolemaan tai vainoon. Pakolaisille ei kuitenkaan taata laillista *turvapaikkaa*, jossa hänen oikeutensa ja pakolaisasemansa ovat taattuina. EU:n perusoikeuskirjan 18 artikla säätelee oikeuden turvapaikkaan. Tämä on kuitenkin vesitetty

merkitsemään oikeutta hakea turvapaikkaa. Artiklaa ei tulkita oikeutena *turvapaikkaan*. Turvan ja paikan erottelulla pidetään yllä pakolaisten enenevää kriminalisointia ja ulos-sulkemista demokraattisissa oikeusvaltioissa. Pakolainen luisuu abstraktin turvan ja konkreettisen paikan väliseen turvapaikkaoikeudelliseen kuiluun. Siinä railossa eläminen ei ole vain oikeuksia vaille olemista vaan myös olemattomuuden tilaan lankeamista.⁵³ Pakolainen ei ole pelkästään oikeudeton vaan maailmaton.

Palatkaamme Valtimonteatteriin. Näkymättömät ja osattomat pakolaiset luovat näytelmässä oman maailmansa, hetkellisen yhteisyyden. Lain nimissä ja oikeuttamana se tuhotaan – väistämättä. Solidaarisuuden jäljet jäävät kuitenkin näyttämölle.

VIITTEET

- 1 Stumpf (2006), 381.
- 2 Bowling ja Westenra (2018).
- 3 Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan mukaan ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. *M.S.S. v. Belgia & Kreikka*, no 30696/09; *Khlaifia et al v. Italia* no. 16483/12; Nieminen (2019), 131.
- 4 Tarvainen ja Hautala (2018), 344.
- 5 Simon (2007), 4–8.
- 6 Sklansky (2012), 161.
- 7 Stumpf (2006), 376.
- 8 van der Woude ja van der Leun (2017), 28, 43.
- 9 Kivikuru, Maasilta & Nikunen (2018), 7.
- 10 Unkuri (2017).
- 11 Sisäministeriö (2019).
- 12 Sisäministeriö (2016).
- 13 Sisäministeriö (2016).
- 14 Maahanmuuttovirasto (2016).
- 15 Poliisihallitus (2017), 1.
- 16 [Direktiivi 2009/52/EY](#).
- 17 Poliisihallitus (2017), 1.
- 18 Oikeusministeriö (2016).
- 19 Poliisihallitus (2017), 1.
- 20 Suomen Asianajaliitto (2017).
- 21 Helsingin poliisilaitos (2017), 1.
- 22 Noll (2010).
- 23 Committee on the Elimination of Racial Discrimination (2017).
- 24 Hallitusohjelma (2019), 77.
- 25 Hallitusohjelma (2019), 82.
- 26 Saarikkomäki et al. (2018).
- 27 Tarvainen ja Hautala (2018), 351; ks. myös Nieminen (2019), 144.
- 28 Nieminen (2019), 128.
- 29 Oudejans (2014), 8.
- 30 Willen (2007), 10.
- 31 Desjarlais (1997), 25.
- 32 Ks. tuomari Pinto De Albuquerquen eriyvä mieltipide EIT:n tapauksessa *Hirsi Jamaa et al v. Italia* no. 27765/09, jossa hän katsoi, ettei pelkän luvattoman aseman perusteella paperittomien ihmisoikeussuojaa ei voi eriyttää turvapaikanhakijoiden laajemmasta suojasta; Barsky (2016), 7.
- 33 Chowdry et al v. Kreikka no. 21884/15.
- 34 Urbina ja Peña (2019), 5.
- 35 Salinas (2018).
- 36 Miller (2014), 260.
- 37 Menjivar ja Cervantes (2018).

- 38 Light ja Miller (2018).
 39 Ellermann (2010), 419.
 40 Rimaila (2019).
 41 Tekin (2016).
 42 Ks. Agamben (1998), 126.
 43 Rosenbloom (2018).
 44 Valluy (2011).
 45 Stumpf (2006), 377.
 46 Stumpf (2006), 419.
 47 Tarvainen ja Hautala (2018), 352.
 50 Arendt (2013), 366.
 51 Bigo (1998); Basaran (2008); Huysmans (2006).
 52 Kimminich (1968), 7.
 53 Ks. Kaura-aho (2017), 354.

KIRJALLISUUS

- Agamben, Giorgio (1998). *Homo Sacer. Sovereign Power and Bare Life*. Käännös Daniel Heller-Roazen. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Arendt, Hannah (2013). *Totalitarismin synty*. Suomennos Matti Kinnunen. Tampere: Vastapaino.
- Barsky, Robert (2016). *Undocumented Immigrants in an Era of Arbitrary Law: The Flight and Plight of People Deemed "Illegal"*. London & New York: Routledge.
- Basaran, Tugba (2008). Security, Law, Borders: Spaces of Exclusion. *International Political Sociology* 2(4): 339–354
- Bigo, Didier (1998). Sécurité et immigration: Vers une gouvernementalité par l'inquétede? *Cultures & Conflicts* 31/32: 11–34.
- Bowling, Ben ja Sophie Westenra (2018). "A Really Hostile Environment": Adiaphorization, Global Policing and the Crimmigration Control System. *Theoretical Criminology*. Published online 1.6.2018. <https://doi.org/10.1177/1362480618774034>.
- Desjarlais, Robert (1997). *Shelter Blues: Sanity and Selfhood among the Homeless*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Ellermann, Antje (2010). Undocumented Migrants and Resistance in the Liberal State. *Politics & Society* 38(3): 408–429.
- Hemmilä, Ilkka (2019). Sisäministeri Maria Ohisalo ei halua riisua suomalaisilta kansalaisoikeuksia edes Isis-leirien tapauksessa. *Kainuun Sanomat* 27.6.2019.
- Huysmans, Jef (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*. London: Routledge.
- Kaura-aho, Katariina (2017). "Oikeus oikeuksiin" – Poliittisen osallistumisen oikeus Hannah Arendtin filosofiassa. *Oikeus* 46(3): 347–366.
- Kimminich, Otto (1968). *Asylrecht*. Berlin: Luchterhand.
- Kivikuru, Ullamaija, Mari Maasilta ja Kaarina Nikunen (2018). Johdanto. Teoksessa Mari Maasilta ja Kaarina Nikunen, *Pakolaisuus, tunteet, media*. Tampere: Vastapaino: 7–20.
- Menjivar, Cecilia, Andrea Gómez Cervantes ja Daniel Alvord (2018). The Expansion of "Crimmigration," Mass Detention, and Deportation. *Sociology Compass*, 12: 1–15, <https://doi.org/10.1111/soc4.12573>.
- Miller, Todd (2014). *Border Patrol Nation: Dispatches from the Front Lines of Homeland Security*. San Francisco: City Lights, 2014.
- Nieminen, Elina (2019). Maassa luvottomasti oleskelevien haavoittuvuus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä. *Oikeus* 48(2): 127–147.
- Noll, Gregor (2010). Why Human Rights Fail to Protect Undocumented Migrants. *European Journal of Migration and Law* 12(2): 241–272.
- Oudejans, Nanda (2014). The Right to Have Rights as the Right to Asylum. *Netherlands Journal of Legal Philosophy* 43(1): 7–26.
- Rimaila, Elisa (2019). Turkki on pakottanut tuhansia pakolaisia palaamaan Syyriaan. *Helsingin Sanomat* 31.7.2019.
- Rosenbloom, Rachel E. (2018). Beyond Severity: A New View of Crimmigration. *Lewis & Clark Law Review* 22(3): 663–708.
- Salinas, Lupe S. (2018). Always Running: La Migra, Detentions, Deportations, and Human Rights. Teoksessa Sofia Espinoza Álvarez ja Martin Guevara Urbina (toim.), *Immigration and the Law: Race, Citizenship, and Social Control*. Tucson: Arizona University Press: 120–168.
- Simon, Jonathan (2007). *Governing Through Crime: How the War on Crime Transformed American Democracy and Created a Culture of Fear*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Sklansky, D.A. (2012). Crime, Immigration and AdHoc Instrumentalism. *New Criminal Law Review* 15(2): 157–223.

Stumpf, Juliet (2006). The Crimmigration Crisis: Immigrants, Crime, and Sovereign Power. *American University Law Review* 56(2): 367–419.

Tarvainen, Laura ja Sanna Hautala (2018). Paperittomuuteen pakotetut. *Oikeus* 47(4): 338–357.

Unkuri, Maija (2017). Paperiton: ”vain huonoja vaihtoehtoja”. *Punainen risti* 5.4.2017.

Urbina, Martin Guevara ja Ilse Aglaé Peña (2019). Crimmigration and Militarization: Policing Borders in the Era of Social Control Profitability. *Sociology Compass* 13: 1–16. <https://doi.org/10.1111/soc4.12652>.

Valluy, Jérôme (2011). The Metamorphosis of Asylum in Europe. From the Origins of “Fake Refugees” to the

Internet. Teoksessa Salvator Palidda (toim.), *Racial Criminalization of Migrants in the 21st Century*. London: Ashgate.

van der Woude, Maartje ja Joanne van der Leun (2017). Crimmigration Checks in the Internal Border Areas of the EU: Finding the Discretion that Matters. *European Journal of Criminology* 14(1): 27–45.

Willen, Sarah S. (2007). Toward a Critical Phenomenology of “Illegality”: State Power, Criminalization and Abjectivity among Undocumented Migrant Workers in Tel Aviv, Israel. *International Migration* 45(3): 8–38.

MUU AINEISTO

Committee on the Elimination of racial Discrimination, Concluding observations on the twenty-third periodic report of Finland, 12 May 2017, CERD/C/FIN/CO-23.

Direktiivi 2009/52/EY. Maassa laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten työnantajiin kohdistettavista seuraamuksista ja toimenpiteistä.

Hallitusohjelma (2019). Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta 3.6.2019.

Helsingin poliisilaitos (2017). Lausunto. Arviointimuistio laittoman maassa oleskelun tutkintakeinoja ja rangaistusasteikkoa koskevista lainsäädännön muutostarpeista. POL-2017-15451.

Maahanmuuttovirasto (2016). Vastaanottopalvelujen lakkauttaminen vastaanottolain 14 A §:n nojalla. MIGD-no-2016-1144.

Oikeusministeriö (2016). Ulkomaalaisrikkomusten tutkinnan tehostamista koskevien lainsäädännön kehittämistarpeiden ja -mahdollisuuksien arviointi. Hankenumero OM002:00/2017.

Poliisihallitus (2017). Lausunto. Arviointimuistio laittoman maassa oleskelun tutkintakeinoja ja rangaistusasteikkoa koskevista lainsäädännön muutostarpeista. POL-2017-11457.

Sisäministeriö (2016). Maahanmuuton ministerityöryhmän toimenpidesuunnitelma laittoman maassa oleskelun ehkäisyyn ja hallintaan 16.12.2016.

Sisäministeriö (2019). Laitonta maahantuloa ehkäistään viranomaisyhteistyöllä.

Suomen Asianajaliitto (2017). Lausunto laittoman

maassa oleskelun tutkintakeinoja ja rangaistusasteikkoa koskevista muutostarpeista. Lausunnot, 28.8.2017, Dnro 38/201.